

Enlige ældre kvinder får mest hjælp af deres netværk

Det er især de ældste og de mest svækkede blandt de ældre, som får hjælp af familie og venner til praktiske opgaver, såsom indkøb og pasning af have. Men køn og samlivsstatus spiller også en rolle: Kvinder modtager mere hjælp end mænd, og særligt de enlige får en hånds-rækning af deres netværk.

Godt hver femte (21 pct.) ældre har modtaget hjælp af familie og venner til praktiske gøremål inden for den seneste måned. Kvinder får oftere praktisk hjælp end mænd. Enlige ældre modtager i højere grad hjælp end ældre, der bor sammen med en ægtefælle eller samlever.

Jo ældre man er, jo oftere modtager man hjælp til praktiske gøremål. Det er således kun 12 pct. af de 67-årige, der modtager praktisk hjælp, mod 55 pct. blandt de 87-årige. Tilsvarende er det især ældre med et dårligt fysisk funktionsniveau, som får hjælp. Ældre med børn modtager hjælp i lidt højere grad end ældre uden børn.

I analysen indgår 4.692 personer i alderen 67-87 år. Tallene er baseret på spørgsmål fra Ældre-databasens interviewrunde fra 2012 (se faktaboks 1).

Faktaboks 1. Ældre-databasen

For at undersøge ældres sociale hjælperelationer er følgende spørgsmål fra Ældre-databasen anvendt:

(Når vi ser bort fra dem, som De bor sammen med) Har De (så) selv inden for den sidste måned fået hjælp fra Deres børn, anden familie eller venner og bekendte til:

- Rengøring, vask, indkøb eller madlavning?
- At vedligeholde bolig eller have?
- At ordne pengesager eller henvendelse til offentlige myndigheder?
- At komme til undersøgelse, behandling o.l.?
- At komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter?

Det har været muligt at svare "Ja, børn/anden familie", "Ja, venner/bekendte" eller "Nej". I analysen indgår ikke personer, som har en uoplyst besvarelse på alle aktiviteter, som man kan modtage hjælp til.

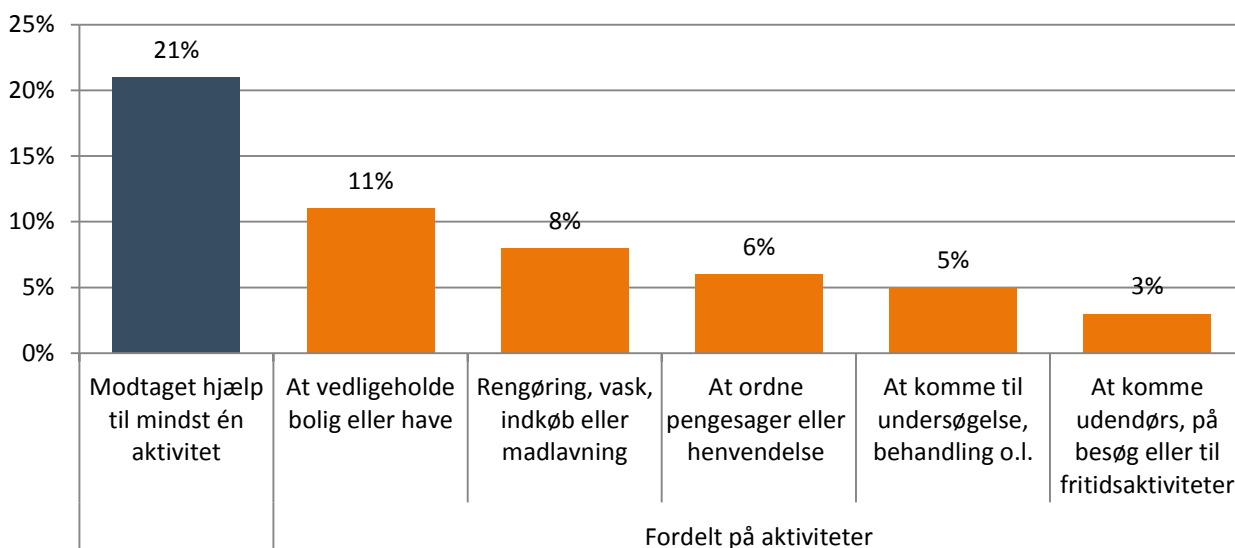
Ældre-databasen er en forløbsdatabase hos SFI bestående af fire interviewrunder med ældre i alderen 52-92 år i henholdsvis 1997, 2002, 2007 og 2012. Ældre-databasen indeholder omfattende viden om ældres hverdagsliv, arbejdsmarkedsforhold og brug af offentlige ydelser.

Kilde: Lauritzen, Heidi Hesselberg (2014): Ældres ressourcer og behov i perioden 1997 – 2012. Nyeste viden på baggrund af Ældre-databasen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Rapport 14:10.

Hver femte ældre modtager hjælp til praktiske gøremål fra netværket

21 pct. i alderen 67-87 år har svaret, at de har modtaget hjælp til mindst én aktivitet fra deres sociale netværk (dvs. børn, anden familie eller venner og bekendte) inden for den seneste måned. De ældre får i højere grad hjælp til at vedligeholde bolig eller have (11 pct.) og i mindre grad hjælp til at komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter (3 pct.) (se figur 1).

Figur 1: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på aktivitet, pct.

Note: Det har været muligt at afgive kryds ved flere af aktiviteterne, hvorfor procenttallene for de enkelte aktiviteter ikke summerer op til 21 pct.
Kilde: Ældredatabasen 2012

Nedenfor ser vi på nærmere på de ældre, der har fået hjælp til mindst én af aktiviteterne fra enten børn/anden familie eller venner/bekendte. Kun statistisk signifikante forskelle (p -værdi <0.05) er fremhævet, med mindre andet er nævnt.

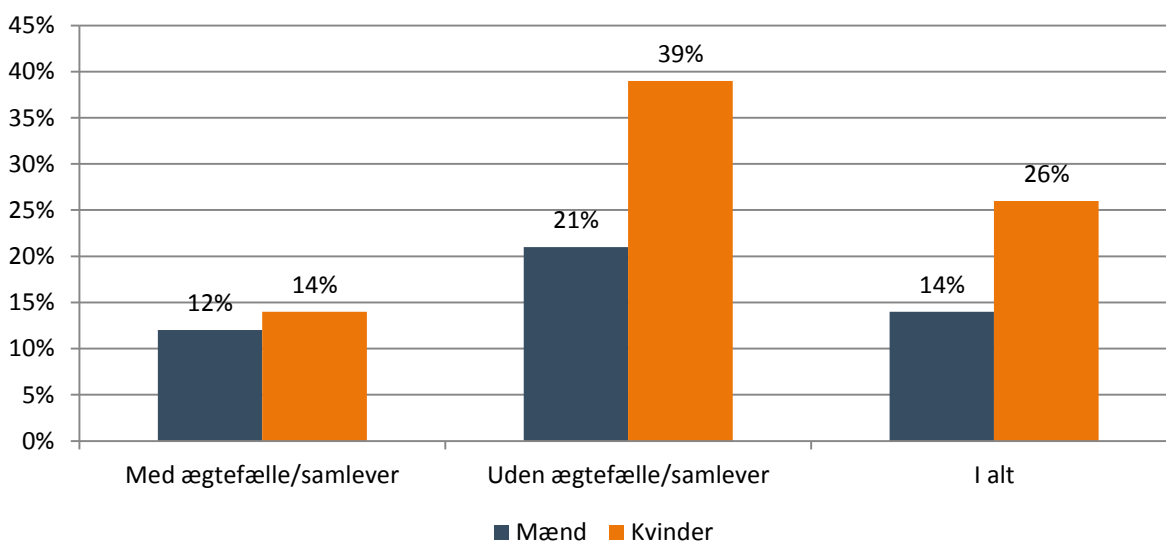
Mest hjælp til enlige kvinder

Figur 2 viser sammenhængen mellem at modtage hjælp fra det sociale netværk, køn og samlivsstatus. Det fremgår overordnet af figuren, at det især er kvinder, der får hjælp fra deres sociale netværk. I alt har 26 pct. af kvinderne modtaget hjælp inden for den seneste måned, mens det gælder 14 pct. af mændene.

Både mænd og kvinder modtager i højere grad hjælp, når de er enlige, men tendensen er særlig markant for kvinderne: 39 pct. af kvinderne uden ægtefælle/samlever får hjælp, mens det tilsvarende tal blandt mændene er 21 pct. Der er altså næsten dobbelt så mange enlige kvinder, der får hjælp, sammenlignet med enlige mænd.

Den lille forskel mellem mænd og kvinder med ægtefælle/samlever er derimod ikke signifikant.

Figur 2: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på køn og samlivsstatus, pct.

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og køn: $p < .0001$

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og køn kombineret med ægtefælle: $p < .0001$

Forskel mellem mand med ægtefælle og kvinde med ægtefælle: $p = 0.092$

Forskel mellem mand uden ægtefælle og kvinde uden ægtefælle: $p < .0001$

Forskel mellem mand med ægtefælle og mand uden ægtefælle: $p < .0001$

Forskel mellem kvinde med ægtefælle og kvinde uden ægtefælle: $p < .0001$

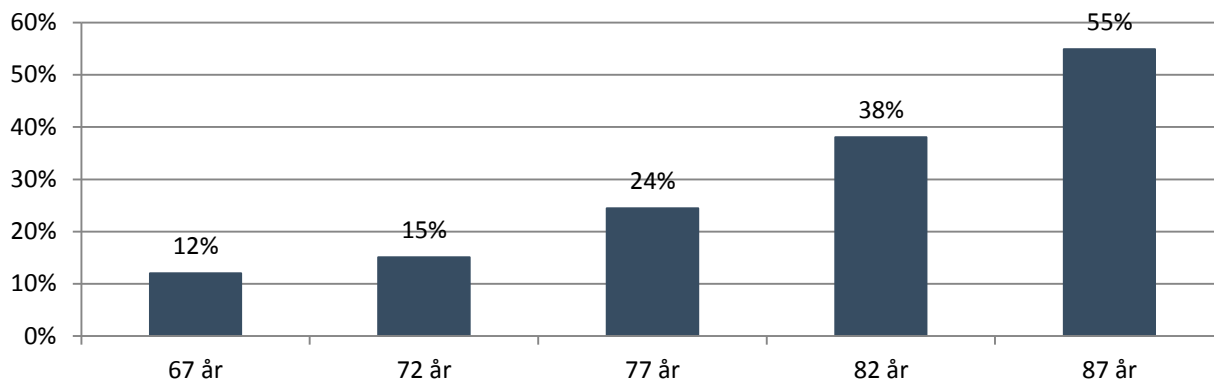
Kilde: Ældredatabasen 2012

Med til billedet hører også, at ældre uden ægtefælle/samlever i gennemsnit er 3,5 år ældre end dem med ægtefælle/samlever, og at kvinder uden ægtefælle/samlever i gennemsnit er lidt over 1 år ældre end mænd uden ægtefælle/samlever.

Hjælpen stiger med alderen

Andelen, der får hjælp fra deres sociale netværk, stiger markant med alderen (se figur 3). Af de 67- og 72-årige modtager henholdsvis 12 og 15 pct. hjælp, mens 24 pct. af de 77-årige får hjælp til at klare praktiske gøremål. Blandt ældre på 82 år modtager 38 pct. hjælp, mens det gælder 55 pct. af de 87-årige.

Figur 3: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på alder, pct.

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og alder: $p < .0001$
Kilde: Ældredatabasen 2012.

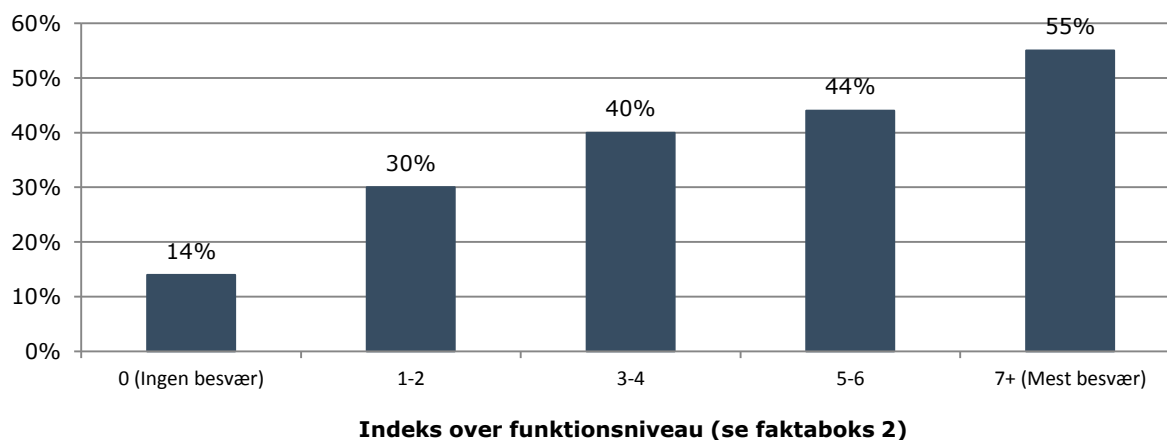
Mere hjælp til svage ældre

Figur 4 viser, at desto mere besværet den ældre er, desto mere støtte yder det sociale netværk i forhold til praktiske gøremål. 55 pct. af de meget besværede ældre modtager hjælp, mens kun 14 pct. af de ældre, der ikke er besværede, får støtte til praktiske gøremål.

Figuren viser dog også, at 45 pct., der er meget besværede, ikke modtager hjælp fra deres private, sociale relationer.

Betydningen af fysisk funktionsniveau er belyst ved hjælp af et indeks baseret på seks spørgsmål om, hvor besværet den ældre er med en række daglige opgaver, eksempelvis at gå omkring i hjemmet og at vaske sig (se faktaboks 2).

Figur 4: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på fysisk funktionsniveau, pct.

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og funktionsniveau: $p < .0001$

Kilde: Ældredatabasen 2012.

Faktaboks 2. Indeks over funktionsniveau

Indeks over funktionsniveau er dannet ud fra seks spørgsmål, hvor den ældre skal angive, hvor meget besvær han/hun har med at klare følgende opgaver: at gå omkring i hjemmet, at vaske sig, at tage tøj eller sko af/på, at klippe tånegle, at gå på trapper samt at gå udendørs.

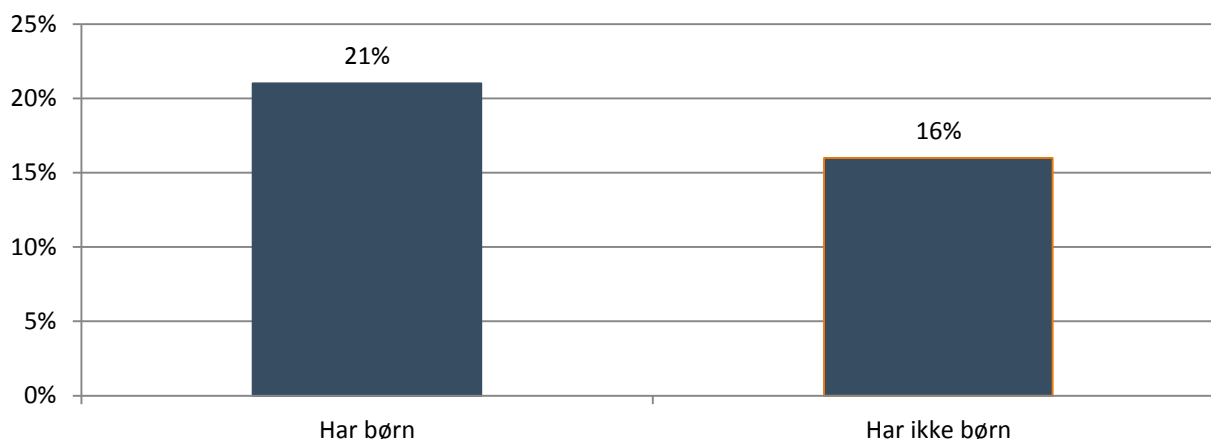
Indekset er dannet og kodet på samme måde, som det er gjort i Lauritzen, 2014:26. Til alle seks spørgsmål har det været muligt at svare "kan alene uden besvær", "kan alene dog med besvær" og "kan ikke uden hjælp". Disse tre svarmuligheder er omregnet til en skala, således at "kan alene uden besvær" giver værdien 0, "kan alene dog med besvær" giver værdien 1, og "kan ikke uden hjælp" giver værdien 2. Disse værdier lægges sammen for alle seks spørgsmål, og dermed kan der dannes et funktionsindeks med scorene 0-12.

Kilde: Lauritzen, Heidi Hesselberg (2014): Ældres ressourcer og behov i perioden 1997 – 2012. Nyeste viden på baggrund af Ældredatabasen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Rapport 14:10.

Ældre med børn får mest hjælp

Det har også betydning, om de ældre har børn. Figur 5 viser, at 21 pct. af ældre med børn modtager hjælp til praktiske gøremål, sammenlignet med 16 pct. af ældre uden børn. Denne tendens kan sandsynligvis forklares med, at de ældres børn udgør en stor del af det sociale netværk, som de ældre får hjælp af til at klare praktiske gøremål.

Figur 5: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på, om den pågældende har udeboende børn, pct.

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og børn: $p=0.004$

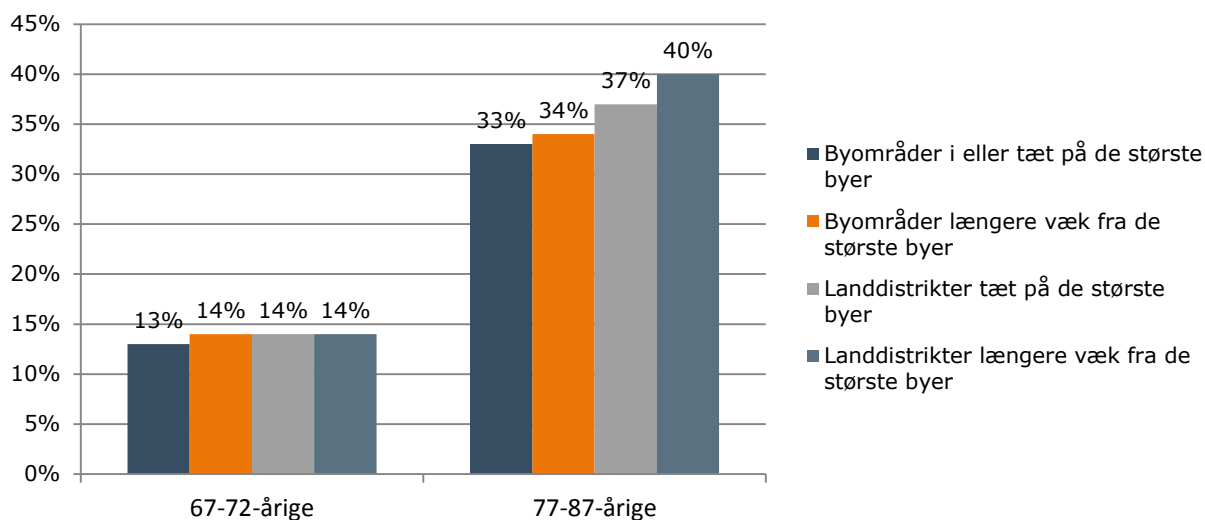
Note: Figuren viser kun udeboende børn

Kilde: Ældredatabasen 2012.

Geografiske forhold har en lille betydning

Analysen viser, at der for de ældste personer er en svag tendens til, at ældre i landdistrikter længere væk fra de største byer oftere modtager hjælp end ældre i byområder i eller tæt på de største byer. Figur 6 viser, at 40 pct. af de 77-87-årige i landdistrikterne længere væk fra de største byer har modtaget hjælp fra deres sociale netværk, mens det drejer sig om 33 pct. af de ældre i byområderne i eller tæt på de største byer. For den yngste aldersgruppe, de 67-72-årige, er geografien ikke afgørende. I faktaboks 3 er byområder og landdistrikterne nærmere defineret.

Figur 6: Andelen af 67-87-årige, der har modtaget hjælp fra det sociale netværk, fordelt på geografi, pct.

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og geografi for 67-72-årige: $p=0.850$

Sammenhæng mellem modtagelse af hjælp og geografi for 77-87-årige: $p=0.145$

Forskel mellem byområder tæt på de største byer og landdistrikter længere væk fra de største byer for 77-87 årige: $p=0.027$

Note: Småøer er udeladt.

Kilde: Ældredatabasen 2012 og registerdata fra Danmarks Statistik.

Faktaboks 3. Byområder og landdistrikter

Inndelingen af geografisk bopæl tager afsæt i to dimensioner, henholdsvis by/land samt center/periferi. Kombinationen af de to dimensioner giver følgende fire sognebaserede typologier:

Byområder i eller tæt på de største byer

Områder hvor mindst halvdelen af borgerne bor i byer med over 3.000 indbyggere og inden for en halv times kørsel fra et af de største byområder i landet.

Byområder længere væk fra de største byer

Områder hvor mindst halvdelen af indbyggerne bor i byer med over 3.000 indbyggere og mere end en halv times kørsel fra et af de største byområder i landet.

Landdistrikter tæt på de største byer

Områder hvor mere end halvdelen af indbyggerne bor uden for byer med over 3.000 indbyggere og inden for en halv times kørsel fra et af de største byområder i landet.

Landdistrikter længere væk fra de største byer

Områder hvor mere end halvdelen af indbyggerne bor uden for byer med over 3.000 indbyggere og mere end en halv times kørsel fra et af de største byområder i landet.

Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2013): Regional- og Landdistriktpolitisk redegørelse. Regeringens redegørelse til Folketinget.

Kontakt

Analysechef Henrik Torp Andersen, Data og Analyse:

het@ast.dk, tlf. 61 89 74 86

Fuldmægtig Jeevitha Yogachchandiran, Data og Analyse:

jeyo@ast.dk, tlf. 41 99 18 71